

Andrei CRĂCIUN s-a născut pe 23 iulie 1983 la Târgoviște, România. A studiat în Spania, Israel și România. Este licențiat și doctor în științe politice la Universitatea din București, titlu obținut cu calificativ academic maxim (cu o teză despre biografia politică a lui Panait Istrati). Are studii superioare și în domeniile: administrație publică (licență), istoria ideilor și mentalităților (master), cultură și civilizație ebraică (master).

Este ziarist (cofondator al site-ului *Recorder* – www.recorder.ro). Totodată, este editor (îngrijește, conform dorinței autorului, opera postumă a scriitorului Radu Cosașu, la Editura Zugzwang – www.editurazugzwang.ro), fondatorul școlii Akademia Zugzwang (www.akademiazugzwang.ro) și scriitor.

A scris scenarii de film (*Povestea generației de aur*, Netflix, cel mai vizionat documentar din istoria cinematografiei românești), teatru (*Teatru*, Zugzwang, 2025), poezii (*Și n-ai rămas pe cer, steaua mea*, Paralela 45, 2026), eseuri (*Baricadele*, Humanitas, 2014), proză scurtă (*Totul e deocamdată*, Litera, 2025), biografii romanțate (*Povestea lui Ion Creangă*, Editura Muzeelor Literare, 2018), romane (*Bilili*, Paralela 45, 2022) sau cărți dedicate supraviețuitorilor ororilor secolului XX (*Supraviețuitorii*, Hasefer, 2023). Dintre lucrările reprezentative mai menționăm: *Aleea Zorilor* (Polirom, 2017), *Cioran. Ultimul om liber* (Polirom, 2020) și *Turbo* (Nemira, 2023). A fost tradus în italiană, spaniolă, portugheză și neerlandeză în cadrul proiectului Connecting Emerging Literary Artists (CELA). O parte dintre poemele sale sunt traduse și în slovenă și macedoneană. Scrie cronică literară, cronică sportivă, cronică de teatru, cronică de film, portrete și reportaje și face interviuri (a publicat și o carte de interviuri: *Baricadele XIII*, Zugzwang, 2024). Este nomad digital și nu face parte din nicio organizație literară.

Între 2005 și 2020, înainte să aleagă să se dedice mai degrabă literaturii, a fost cel mai premiat jurnalist român, fiind pe rând, printre multe altele, Talentul Anului, la Premiile Ioan Chirilă (2005), cel mai bun tânăr ziarist de cultură (Freedom House, 2010), editorialistul anului (Clubul Român de Presă, 2011) și cel mai bun reporter din România (Premiile Superscrieri, 2012).

Andrei Crăciun

VULPEA

O nuvelă despre
Nicolae Ceaușescu
și alte personaje

Rotonda
CARTIER

CARTIER
Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.
Tel.: fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail: vanzari@cartier.md
cartier.ro/cartier.md

Cărțile CARTIER pot fi procurate online pe cartier.ro & cartier.md
și în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.
Cartier eBooks pot fi procurate pe iBooks și pe cartier.ro & cartier.md

LIBRĂRIILE CARTIER
Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău.
Tel./fax: 022 21 42 03. E-mail: librariadincentru@cartier.md
Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău.
Tel./fax: 022 24 10 00. E-mail: librariadinhol@cartier.md
Librăria online, cartier.md
Tel.: 068 555 579. E-mail: vanzari@cartier.md

Distribuție în România prin Librăriile Humanitas.
Comenzi online: libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723 684 194

Colecția *Rotonda* este coordonată de Em. Galaicu-Păun
Editor: Gheorghe Erizanu
Lector: Dorin Onofrei
Coperta: Vitalie Coroban
Credit fotografic: Andrei Crăciun
Design/tehnoredactare: Tatiana Cunup
Prepress: Editura Cartier
Tipărită la Bons Offices

Andrei Crăciun
VULPEA
Ediția I, ianuarie 2027

© 2027, Editura Cartier pentru prezenta ediție.
Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA
Crăciun, Andrei.
Vulpea : O nuvelă despre Nicolae Ceaușescu și alte personaje / Andrei Crăciun ; coperta: Vitalie Coroban; design: Tatiana Cunup. – Ed. 1. – [Chișinău] : Cartier, 2027 (Bons Offices). – 70 p. – (Rotonda / colecție coordonată de Em. Galaicu-Păun, ISBN 978-9975-79-907-2). [600] ex.
ISBN 978-9975-86-986-7.
Text : nemediat.
821.135.1-32
C 81

Celor care au supraviețuit comunismului.

Celor care au fost uciși în comunism.

„Lumea nu mai este magică. Ai fost abandonat."

Borges

Băiatul se trezi și ochii săi erau acum mai mari ca oricând înainte.

— Trebuie să plec la oraș, spuse, nu ca să îl audă cineva, ci pentru sine.

— Chiar trebuie să plec la oraș! spuse încă o dată băiatul ca și cum și-ar fi dat singur o poruncă.

Chiar o spuse pentru sine, oricum, nimeni nu-l asculta. Nimeni – niciodată.

Erau atâția copii în casa asta blestemată, casa asta care le rămânea de la an la an tot mai mică, prea multe guri de hrănit, prea puține urechi care să asculte ce aveau gurile astea de zis. Nimănui nu-i păsa.

Luați repede, părinții nici nu mai știau câți copii le-a dat Dumnezeu. Sau diavolul. Sau barza. Sau cine mama mamii mă-sii aduce copiii la olteni. Ei erau mulțumiți să fie copiii sănătoși, dar nici măcar asta nu se întâmpla.

Mama băiatului se străduia să respecte ritualurile, să pară măcar că are credință în Dumnezeu, în caz că raiul și iadul chiar există. Dar, la urma urmei, nici ei nu-i păsa și băiatul știa asta foarte bine. Viața o făcuse rea.

Băieții mereu știu când mamele lor nu mai au inimă. Și poate că și fetele știu. El însă nu era fată.

El nu voia să rămână în bătătură până i-o veni sorocul să se căsătorească la cincisprezece ani, să plece de acasă, să aibă fii și fiice și să ducă tot mai departe povestea aceasta banală și tocmai de aceea atât de îngrozitoare. Nu. El avea să aibă un destin măreț. El se simțea diferit. El se simțea special. El se simțea unic. Nu știa să o pună în cuvinte, dar simțea în inimă că e ceva cu el, că pur

și simplu, nu e la fel ca frații săi, că nu e la fel ca surorile sale și în niciun caz nu e la fel ca părinții săi.

Așchia a sărit departe de trunchi, se gândea. Dar prefera să nu se gândească foarte mult la asta, se temea că, dacă se va adânci în gândul acesta, va descoperi că, la urma urmei, nu-și iubește familia, ba chiar o urăște, ba chiar mai rău – din toată lumea nu se iubește decât pe sine. I se părea și lui puțin, de aceea prefera să nu se gândească.

Uneori, în nopțile sale cu vise, se vedea furând o vulpe și fugind cu ea la piept, printr-o mare de săgeți care căutau să-l străpungă, să-l omoare, să omoare vulpea, fugea, fugea, fugea și, în fuga aceea, i se părea că el devine vulpea și că, devenind vulpea aceea, era mai iute și mai înțelept și nimic nu-l putea atinge, nimic nu-l putea răni.

Când se trezea, o ușoară tristețe îl strângea de gât. Dimineața privea mult către cer și găsea că ochii albaștri ai cerului erau și ei triști.

Era ciudat. Chiar era un copil foarte ciudat. Deși evita să mediteze la familia sa, era mereu disponibil să-și proiecteze destinul în mintea sa. El, cu siguranță, era destinat faptelor celor mai eroice!

El avea să fie un personaj istoric, un mare personaj istoric, cel mai mare personaj istoric pe care l-a dat țara!

Băiatul căuta deseori să rămână singur anume pentru a se gândi la destinul său măreț. Învățase să privească oamenii mari cu ură, iar pe sine, când se nimerea să găsească un ciob de oglindă, se privea ca prin lumină. Se iubea.

Așa că băiatul se frecă la ochi cu pumnii strânși, apoi mai spuse încă o dată, tot pentru sine:

— O să plec la oraș!

Dacă l-ar fi întrebat cineva de ce, ar fi povestit că a avut un alt vis: un vis în care i s-a arătat un drum și la capătul drumului era un cufăr plin cu galbeni, a mers și a mers, și a mers pe drumul acela, dar, chiar când a ajuns la cufăr și a întins mâna să și-o umple cu galbeni, mâna i s-a umplut de sânge și s-a trezit speriat.

S-a uitat atunci lung la mâna sa și a văzut că era curată, în inimă păstra amintirea galbenilor, nu a sângelui. Visul ăsta însemna ceva.

Visul ăsta însemna că trebuie să plece de îndată, că nu mai e timp de pierdut, comoara îl așteaptă, dar nu îl așteaptă pentru totdeauna.

Dar nu l-a întrebat nimeni, așa că se furișă afară din casă și, fără să fure nimic, fără să ia nimic, măcar cu împrumut, porni doar cu hainele de pe el.

Știa unde merge și știa și de ce: căuta un căruțaș care să-l ducă tocmai în oraș, în capitală.

Orașul era doar capitala, toate celelalte erau doar halte, popasuri în drum. Dacă avea să se oprească în vreunul dintre ele, știa că era pierdut. Capitala sau nimic!

Iar băiatul avea o pungă, punga era goală, dar nici asta nu-l descuraja. N-avea niciun gologan, e adevărat, dar viața îl învățase de la început să ceară și să nu renunțe până nu obține. Era cea mai importantă dintre lecțiile pe care și le însușise.

— Vă rog, nene, vă rog, trebuie să ajung la sora mea, în capitală. O să am grijă de dumneata când mă întorc, nene. Vă rog! Soră-mea o să mă bage în slujbă, o să câștig parale și o să plătesc din urmă. Uite cât sunt, nu ocup loc mult, ia-mă, nene!

Căruțașul îl refuză de două ori, dar a treia oară băiatul începu să se smiorcăie, cunoștea și arta de a se preface, pur și simplu, că plânge sfâșietor. Era șiret. Chiar era o vulpe. Căruțașul, așadar, se înduplecă:

— Bine, mă țâcă, te duc, dar, dacă întreabă mumă-ta și tac-tău de tine, nu te-am văzut, nu m-ai văzut, ai înțeles? Ai înțeles, mă?!

Băiatul încuviință. Înțelesese. De altfel, înțelegea destul de repede. Nu se poate spune că avea capul chiar gol.

Avea un cap mare, cât o lubeniță, și uite că nu era gol. Nu era, totodată, nici din cale afară de deștept, abia învățase a scrie și a citi. Dar era viclean, asta da – chiar era viclean, chiar era ca o vulpe, o știa și el și îi plăcea asta.

Obișnuia chiar să se gândească așa: oamenii care pierduseră în jocul vieții – și cunoștea doar pierzători – o pățiseră fiindcă nu fuseseră vulpi îndeajuns.

Aceasta era toată filosofia pe care o dobândise deja – pe ea își va sprijini întreaga sa viață.

Drumul fu lung, ochii lui erau atât de plini de furie, încât cu greu își făcu loc în ei și uimirea.

Totuși, drumul cel lung îl uimi, oamenii văzuți pe drum îl uimiră, simțea că amețește și are nevoie de un punct fix, ceva de care să se sprijine pentru a nu se prăbuși. Sau poate că îi era doar foame. Foamea te amețește. O știa bine. Trăise puține zile în care să nu îi fie foame.

Peste ochii săi plini de furie se lăsa uneori o ceață, îi țiuiau urechile și, dacă ar fi fost bun la cuvinte, ar fi găsit unul care să exprime starea aceea, și l-ar fi urlat către lume. Nu era bun la cuvinte și nu găsea nici unul potrivit.

Și nu doar că nu era bun la cuvinte, mai era și rârâit, mai era și bâlbâit, stâlcea vorba, înghițea vocale, iar consoanele ieșeau din

gâtlejul lui mutilate. Când venea vorba să vorbească, era – și era primul care să o știe –, un dezastru.

Ce ușoară ar fi fost viața dacă n-ar fi trebuit să vorbească vreodată! Dacă ar fi putut doar să tacă și să privească, și să se uite cu răutate pe sub sprâncene la oamenii care făceau un lucru sau altul.

Dar viața nu era așa. Trebuia să vorbească, să ceară, să ceară până obține. Dacă l-ar fi ascultat cuvintele! Blestematele astea de cuvinte… Nu-l ascultau deloc. Mai bine să nu se mai gândească la asta.

Așa că prefera să tacă și să privească lumea pe sub sprâncene. Totodată, știa cum anume să ceară pentru a nu fi refuzat, așa cum îi ceruse și căruțașului, știa să facă promisiuni de care nu avea niciun gând să se țină. Știa să mintă, știa să înșele, știa să creeze așteptări false.

Și mai ales avea curajul la care ajung ușor doar aceia care nu mai au nimic de pierdut.

De fapt, curajul său era o pălărie prea mare care îi cădea peste nas. Curajul său era o nesăbuință pe care instinctul de conservare abia i-o pondera.

Tendința sa nativă era de a fi nesăbuit. De a nu ține cont de nimeni și de nimic, de a se lăsa devorat de dorințe și a le urma fără să se gândească din vreme la consecințe. Iar dorințe avea mii. Voia și una, și cealaltă, voia tot.

Când ajunse în marele oraș, băiatul era cât se poate de singur și de înfometat. Aproape că-și uitase căruțașul. Se simțea părăsit de toți și de toate, deși adevărul era că el părăsise tot și toate.

Dacă ar fi crezut în Dumnezeu, s-ar fi socotit părăsit și de Dumnezeu. Nu credea. Deodată, tună vocea căruțașului.

— Țâcă, adormișii, mă țâcă, unde ziseși, mă, că trăiește soră-ta aia?

— În mahalaua cutare, nene.

— Și crezi că te descurci până acolo?

— Cum m-am descurcat și până aici.

— Bine, țâcă, du-te. Să nu mă uiți dacă ajungi om mare la București.

— Nu te uit, nene. Cum să te uit eu pe matale?

— Hai, să trăiești, țâcă! Noroc bun!

— Noroc bun, nene!

Trecuseră două minute și băiatul își și uitase căruțașul. Era de-acum în stradă, iar strada fremăta, era un du-te-vino care nu se mai oprea. Era amețitor.

Băiatul ameți de parcă l-ar fi învârtit niște derbedei la babaoarba, îi țiuiau și urechile, parcă îi ardeau golanii câte una peste ceafă la „bâza", îl ardea și fruntea, durerea îi traversa tot capul și se scurgea pe șira spinării. Era o durere scurtă, dar intensă, de parcă ar fi primit un bici pe spate.

Nu o dată se întâmplase să fie biciuit chiar de taică-său, pentru cine știe ce prostie, așa că era în deplinătatea termenilor acestei comparații.

Oamenii se izbeau unii de alții de parcă erau pietre când le lovești ca să iasă scântei, să izbucnească focul.

Durere și mirare. Băiatul le ducea pe amândouă, erau două greutăți și trebuia să le țină în echilibru. Sub nicio formă nu trebuia să cadă la pământ, nu trebuia să se prăbușească.

Își imagina că, dacă ar fi căzut, ar fi fost călcat în picioare de toți acești străini care se învârteau ca apucații, ca dracii în jurul său. Nu căzu.

Nasul său foarte oltenesc, nas în vânt, îl purtă spre o piață, de unde fură o pâine și două mere, de la străini nu se sfiise niciodată să fure, se socotea îndreptățit de condiția sa de băiat singur pe drumuri și nemâncat de atâta vreme, dădu cu trei pietre după un câine care nu se lăsa dus.

— Pleacă, potaie! urlă la câine, dar câinele îl privi cu niște ochi mari, rânji în silă și plecă doar când avu el chef.

Băiatul nu lăsa durerii dinăuntrul său nicio șansă să erupă. Oare unde era totuși mahalaua soră-sii? Era încredințat că va ajunge cu bine, deși n-avea nicio idee pe ce drum ar fi trebuit să umble. Toate drumurile astea! Și fiecare drum ducea undeva, dar, pentru el, unul singur era cel bun. Pe unde, pe unde, pe unde să o apuce?

Și așa mergea Nicolae, palid și tuns chilug, și ghebos, în costumul său cu trei numere mai mare, prost croit, așa mergea, cu lenjeria pe jumătate ruptă și, la drept vorbind, murdară, târând și un picior, până și pantofii îi erau mari.

Îl trăgea înainte ca de o ață dorința de a se răzbuna. De a se răzbuna pe orașul acesta care nu dădea un scuipat pe el și pe viața lui, dacă trăiește sau moare acum, pe loc! dacă moare într-un șanț; un scuipat nu dădea nici el pe cucoanele pe care le văzuse pe drum, pe țăranii din satul lui, pe mumă-sa și pe taică-su, pe frații lui și pe surorile lui, nenumărații lui fraţi și surori, dintre care una singură conta cu adevărat acum. Oare unde o fi mahalaua aia nenorocită?!

Deodată își dădu seama că avea gură să întrebe, așa că întrebă. Cântări bine oamenii care treceau pe drum și fixă cu privirea un bețivan între vârste, cu un pântec enorm.

Avea încredere în bețivi. Bețivii știau toate drumurile, chiar și când mai uitau cum îi cheamă. Bețivii trebuiau să se întoarcă acasă și nu se puteau bizui decât pe ei. Te puteai sprijini de un bețiv.

— Nu te supăra, nene, nu te supăra…

— Nu mă supăr, mă băiete, zise beţivul, care duhnea a ţuică şi se clătina ca şi cum ar fi fost bătut de vânt.

— Mahalaua cutare, zise băiatul.

— Mă, zi drept, pe tine te-a trimis nevastă-mea?

— Nu, nene, sunt venit de la ţară, o caut pe soră-mea.

— Ţin' te, mă, după mine, că acolo merg şi eu. Eu sunt Grigore, mă! Gherasim Grigore. Grigore e numele meu mic, poţi să-mi zici pe el, nu e nicio problemă, mă, înţelegi tu? Ă? Şi, uite, uite, acuma merg acasă, mă.

— Înţeleg, nene. E departe casa matale, nene Grigore?

— Ca de aici până acolo. Auzi, da' ţie cum îţi zice?

— Ceauşescu, nene Grigore. Nicolae Ceauşescu.

— Mă Niculăiţă, mă Niculae, mă, Nicule, Nicuşoare, mă băiete, ţine-te după mine tu şi o să fie bine, mă!

Şi porniră. Drumul nu fu lung, dar beţivul se tot oprea pe la câte un colţ de drum să-şi mai deşerte băşica udului.

— Mă băiete, de băut – bei?

— Nu beau, nene.

— Atunci o să ai o viaţă de căcat. Dacă vrei să n-ai o viaţă de căcat, ia-te, mă, de ţuică. Dar dacă te iei de ţuică, să te ţii de ţuică, mă, să nu le amesteci! Dacă bei ţuică, nu bea şi lichior, nu bea şi rachiu, nu bea şi coniac, nu bea şi vin, nu bea şi bere, nu bea şi votcă, mă! Să bei amestecat e cea mai mare greşeală din viaţa unui om. Stai, mă, unde te grăbeşti aşa, stai, că mă trece iară să mă piş. Imediat mă întorc la tine şi îţi mai zic eu despre viaţă.

Şi, într-adevăr, beţivul se oprea, făcea cele trebuincioase, dar se întorcea pe drumul pe care porniseră şi altele îşi mai spuseră cei doi. Aşa cum simţise băiatul, beţivul fu de cuvânt. Îl lăsă fix în faţa porţii unde, într-o bojdeucă, alături de alte şase muncitoare, trăia sora băiatului. Nicolae intră şi păşi în restul vieţii sale.

Văzându-l, soră-sa, care în adâncul inimii îl aştepta, dar nu ştia când şi cum îl va regăsi, căci era plecată de câţiva ani la Bucureşti, abia îl recunoscu.

Era slab mort, galben la faţă ca un cadavru şi pe buza de sus începuse a-i străluci, înainte de vreme, o mustăcioară, care o făcu să surâdă, deşi se vedea de la o poştă că el nu era unul dintre aceia care vor purta toată viaţa această primă mustaţă.

— Nicule, tu eşti, mă?!

— Eu, săru-mâna, am venit, iată-mă!

— Cum ai ajuns, mă, până aici?

— Cu lumea.

— Nicule, Nicule, tu o să ajungi om, mă, dacă ai ştiut tu să vii singur până aicea!

Şi soră-sa l-a luat în grijă. Nicu a intrat calfă la un cizmar şi meşterul văzu repede câte parale face. Nu era harnic.

Era, în schimb, căpos, greu îl scoteai din ale lui, avea gânduri fixe, de parcă erau bătute în cuie. La ce l-ar fi putut folosi pe ucenicul acesta care nu era deloc potrivit să pună un flec la pantoful de cucoană?

Nea Sandu, cizmarul, era trecut prin viaţă, cu bune şi, mai ales, cu rele, şi nu se grăbea să arunce nimic – nici lucruri, nici oameni. Pentru el, oamenii erau ca nişte petice, fiecare se potrivea, până la urmă, undeva. Trebuia doar să îi afli locul.

De ceva vreme, Sandu căzuse într-o patimă mai grea decât băutura şi preacurvitul la un loc. Îl luase pofta de dreptate.

Se săturase şi el de viaţa nenorocită, rămăsese văduv, apoi avusese o ţiitoare, care îi fugise de acasă cu un plăpumar, şi aşa se făcuse de rămăsese cu două fete ale lui, făcute cu Margareta, nevasta răposată,

bașca doi băietani de pe urma țiitoarei, de care tot el se îngrijea, cu gândul că poate o scoate oameni din ei, că îi crescuse de mici și n-avusese inimă să-i dea în stradă, măcar că mumă-sa le era o zdreanță din acelea.

Nea Sandu, mai ales că tot îmbătrânise și îmbătrânise, și îmbătrânise, chiar nu se grăbea să arunce lucrurile și oamenii. Urechea sa prinsese de ceva vreme un cântec frumos, ca de sirenă.

Auzise meșterul că există pe lume niște unii care se luptă pentru muncitori, care trag cu nevoiașii, care vor să aducă pe pământ dreptatea și să pedepsească ciocoii și exploatatorii, și lipitorile, și toți nemernicii care trăiau în cârca oamenilor muncii și sugeau sângele poporului. Iar asta era întocmai ce voia și nea Sandu.

Doar că vorbele acestea se spuneau șoptit, pe ascuns, și la adăpostul întunericului. Cei care le duceau dintr-un loc în altul își ziceau comuniști și se țineau mândri. Credeau că sunt trimiși pe pământ anume ca să schimbe lumea și să o facă un loc mai bun.

Lui Sandu îi plăcu felul de a fi al comuniștilor, care tot vorbeau, vorbeau, vorbeau, tot în șoaptă și tot pe ascuns și tot la adăpostul întunericului despre cum să îți faci un rost în viață și aduceau mereu vorba de cărți. Să știi carte!

Ei, comuniștii, aveau să bage cartea în capul copiilor, să nu mai poată să o scoată de acolo niciun nemernic de boier. Și lui Sandu i-ar fi plăcut să aibă școală, că, dacă ar fi avut școală, ar fi ajuns și el domn, ar fi umblat la costum de haine și n-ar mai fi mirosit toată ziua a clei, și nu i-ar mai fi murit nevasta de tuberculoză la treizeci și nouă de ani.

Nevasta aceea mai avea ea și altele, drept e că era cam țăcănită, număra mereu câți pași sunt de colo până dincolo, o sută douăzeci

și trei, unu, doi, o sută douăzeci și trei, apoi, dacă o apuca pe drumul ăsta, făcea doar o sută douăzeci și trei de pași, apoi iar se oprea și nu o mai puteai urni din loc pentru nimic în lume, ce ai, fa, o întreba Sandu, mă contaminez dacă mai merg mai departe, ce face? Mă contaminez, zicea, nu știa cizmarul de unde intrase în vocabularul ei vorba aceasta, și ce să facem, fa, mai stăm aici și plecăm iar, și ne tot oprim așa, aoleu, mamă, ce nevastă mi-ai dat, Doamne.

Dar o iubise, învățase să trăiască și cu ciudățeniile ei, mai ales că avea sânii mari ca și cum ar fi fost mereu plini cu lapte de mamă și era pofticios cizmarul, iar ea era generoasă, nu-l alunga, iar când chiar avusese lapte de mamă în sâni, îi mai dăduse și lui, că prea poftea.

Cizmarului îi plăcea laptele acela, îl găsea cam acru, ca de pe altă lume, și uneori se gândea că de aia s-o fi îmbolnăvit și o fi murit nevastă-sa, că a făcut lucru necurat, ce, e normal să îi dai bărbatului lapte din sân? Nu era normal.

Dar, pe de altă parte, mai mult condițiile de viață îl necăjeau. Ele, de fapt, o omorâseră pe Margareta lui, nenorocita asta de sărăcie! Și cine e de vină pentru toată sărăcia asta? Cineva trebuie să fie de vină, cineva trebuie să plătească și așa se trezea Sandu că se încruntă până nu mai avea decât o singură sprânceană și îi cădea și părul din cap, îl lua cu pumnul și-l arunca în primul foc de îi ieșea în cale, arzi, arză-te-ar focul! că nici păr în cap nu mai am, darămite să ajung vreodată domn.

Domnii n-ajung ofticoși, oftica își face la marginea lumii cuib și moartea seceră, seceră, seceră. Auzise chiar cum vorbeau domnii cei la costum de haine despre boala aceasta, cu cuvintele lor fandosite, chemate să o țină la distanță și uite că, într-adevăr, o țineau: Cutare s-a pricopsit cu bacilul lui Koch. Așa spuneau domnii.

— Ce e aia, mă?! așa ar fi vrut să întrebe Sandu, care simțea și pofta de a pune mâna pe ciocan și de a le bate două cuie în cap.

De fapt, nu două, unul singur. Un singur cui în cap de om, de ce să prăpădească două?

Dar uite și că el scăpase până acum de oftică, dar până când o să tot scape?

Și mai avea și patru copii pe cap, măcar că băietanii erau deja buni de muncă, fiindcă erau cam la nouă-zece ani, așa că îi ținea pe lângă atelier să îi învețe rostul meseriei.

Nicu, olteanul ăsta pitic, nici măcar nu era vrednic. În schimb, pe lângă aceea că era căpos, îi plăcea să comande. Găsea că totul este prost organizat pe lume și ar fi de ajuns ca lumea să urmeze indicațiile pe care el avea să i le dea pentru a se îndrepta. Știa, totodată, că asta nu se întâmpla. Lumea nu-l asculta, nici măcar nu-l băga cineva în seamă.

Dar urechile sale se ciuliră de cum auzi că există cineva pe lume care știe cum anume să repare lumea. Se prezentă la meșter și îi spuse fără ocolișuri, cum îi era felul când era în interesul său:

— Nea Sandule, să trăiești matale, eu vreau să fiu comunist!

Cizmarului – să îi cadă sculele din mână. Îi făcu semn să tacă și îl trase în cel mai întunecat ungher din atelier:

— Mă Nicule, mă poamă de copil ce-mi ești tu mie, tu vrei să mă bagi în necaz?! De unde ai scos, mă, tu o asemenea vorbă?

— Am auzit și eu, nea Sandule, și, într-adevăr, Nicu era cam clăpăug, avea urechile mari și auzea multe.

— Ai auzit?

— Am auzit, nene, și vreau să mă fac și eu! N-o să te fac de ocară, o să vezi, nea Sandule!

— Mă Nicule, ăsta nu e lucru cu care să glumești, mă! Poți să ajungi la pușcărie numai dacă te aude cine nu trebuie.

— Nu mă aude, nea Sandule. Am grijă să tac, dacă trebuie să tac.

— Mă Nicule, tu ești în grija mea, să scot om din tine. Ești sigur că ăsta e drumul pe care vrei să mergi?

— Sunt sigur, nea Sandule!

— Mă băiete mă, comuniștii sunt interzișI în țara noastră!

— Știu, nea Sandule. Fiindcă vor să facă lumea un loc mai bun pentru toți! Și burghezii nu vor să împartă pâinea cu nimeni!

— Mă Nicule, s-ar putea să fie totuși ceva de capul ăsta al tău. Fii cu băgare de seamă să nu te audă nimeni. Mâine, la nouă seara, o să mă vezi că ies în drum și încep să umblu, ține-te după mine, dar cu băgare de seamă! Și intră și tu în casa unde intru eu. O să mergem la o întâlnire cu niște tovarăși. Și ține-ți gura, mă băiatule! Nici musca să nu știe ce am vorbit noi aici. Nicule, Nicule, Nicule, nu te juca cu mine!

— Nu mă joc eu cu matale, nea Sandule. Sunt și eu om de-acuma.

— Oi fi, mă Nicule, om vedea ce o să iasă și din trebușoara asta a noastră.

Lui Sandu îi plăcea uneori să folosească aceste diminutive, nici nu știa că așa se numesc, dar tot le folosea. Când îl mai durea inima, și îl mai durea, că de aia e ea inimă de om, ca să doară, din când în când, spunea că-l înțeapă inimioara asta a noastră. Folosea pluralul, ca și cum ar fi fost un aristocrat, un nobil dintr-un secol vechi.

Acum însă nu-l înțepa inimioara aceea, îl încerca un soi de curiozitate amestecată cu mândrie, ceva ce simțise rar. Tot nu știa de unde să-l ia pe Nicu, olteanul rămânea o enigmă, un alt cuvânt pe care Sandu nu-l folosise niciodată, dar tot căuta un asemenea cuvânt care să cuprindă toate sentimentele acestea amestecate. O enigmă.

Sandu își privi bine ucenicul. Era același băiat palid și clăpăug ca în prima zi când îi intrase în atelier, adus de soră-sa, care se ținea cu fostul lui cumnat. Și nici măcar nu se mai lungise, să speri că o să fie măcar o pălugă, un ăla bun de muncă.

Nicu rămânea scurt, vorbea stâlcind cuvintele, dacă îl zorea cineva, și greu se mai pricepea să repare, cât de cât, un pantof, darămite o pereche de ghete. Pe de altă parte, dacă îi dădeai ceva de făcut în care trebuia să vorbească unui om pe ascuns, știa să îl convingă, îl lua cu binișorul, îi promitea verzi și uscate și nu se întorcea până nu rezolva treaba.

Era căpos și al dracului, avea vorba și dulce, și acră, și amară, și rea, de la om la om. Ăsta era harul lui – te făcea din vorbe. Cu cuvintele alea stâlcite ale lui, dar te făcea.

Și poate că locul lui chiar era în mișcarea comunistă. Nea Sandu se gândi să-l propună la împărțitul de manifeste, care chiar era o treabă primejdioasă.

Comunismul era, într-adevăr, scos în afara legii încă din 1924 și cine făcea propagandă risca închisoarea. De aceea era bine să împartă manifeste un copil. Cât de hain la suflet să fie regimul burghezo-moșieresc, să bage copiii la zdup doar pentru visul de a face lumea un loc mai bun?! Cât de canalii, cât de nemernici?!

Da, poate că Nicu ar fi fost bun pentru treaba asta. Iar la urma urmei, dacă l-ar fi prins și l-ar fi legat, cine să îi fi simțit lipsa?

Atelierul ar fi mers și fără el. Soră-sa mai avea atâția frați, atâtea surori la care să se gândească. Și mai avea Nicu un avantaj: nu trăda ușor.

Sandu se convinsese când îi dăduse o bătaie strașnică să afle cine i-a spart geamul cu o piatră. Nicu îndurase loviturile, dar nu-l dăduse în vileag pe mezinul țiitoarei, Stancu.